

Леонід Лейдерман

Танцювальна сюїта

Двоюрідна сестра Шурочки Флора настільки подорослішала, що була вже дівчина на виданні, і всі знали, що вона зустрічається з Льовочкою на прізвище Левертов. А Льовочка Левертов був знайомий з Лінськими, а Макс Лінський тоді був так само відомий в Одесі, як потім був відомий усій Одесі Мирон Аронівич. Це були люди, для яких не існувало неможливого, тому що вони були адміністраторами оперного театру. Вони були головними фігурами в Одесі. Тому що не треба думати, ніби головним в Одесі було Чорноморське морське пароплавання (якого тепер немає) або верстатобудівний завод імені Кірова (якого тепер теж немає), ні. Головним у місті завжди був (і завжди буде) оперний театр. І тепер, коли сестра Флора почала зустрічатися з Льовочкою Левертовим, найближчі її подружки (а також деякі двоюрідні родички) мали шанс час від часу за контрамаркою від Лінського проходити у святая святих Одеси – в оперний театр.

Ось тоді Шурочка, ще маленька дівчинка, була приголомшена пишністю, розкішшю одеської опери.

Треба зазначити, що, прагнучи потрапити до оперного театру, дівчинка в театрі вважала за приємніше не оперу слухати, а дивитися балет. І це не випадково. Її тітка, коли грала на сцені музично-драматичного театру разом із самою Буговою, танцювала й українські танці, і єврейські, і, звісно, європейські, зокрема новітні. Мама дівчинки на сцені не танцювала, їй дістався тільки танцмайданчик. Але й тут була можливість показати себе, і майбутня мама дівчинки намагалася цю можливість не прогавити. І танцювала нехай не до упаду, але до закриття – так це точно. А вже як чечітку відбивала!

Коли на сцені опери виконувалося фуете, дівчинка завмирала в захваті й тривозі. Вона не знала цього слова – фуете – і не шукала інших слів, щоб позначити це диво, – навіщо? Це було її свято і таємна мрія – стати балериною. Звичайно, вона не знала, що таке станок, якою працею, якою великою працею, якою – за твердженням знавців – пекельною працею досягається ця чарівна легкість. Цього вона не знала. Але результат! Вона бачила результат! Він захоплював.

Балериною вона не стала. У сім'ї, як і в більшості родин повоєнного часу, були проблеми важливіші – не до жиру, аби живу. Вранці до школи скоріше-скоріше, після уроків – піч почистити, у кухні та в кімнаті прибрати, уроки зробити, а вранці вставати – і до школи... Балет – ні, це не для нас.

Ну а танцювати? Просто танцювати ніхто ж не забороняє! І вона танцювала за будь-якої можливості. У школі з дівчатками. Вдома з сестричками під платівки. А вже коли їхню жіночу школу запрошували на танцювальний вечір до «духоперів» на Тираспольську вулицю до спецшколи військових музикантів... Ось де були вже танці! Хлопчики в мундирчиках зі справжніми погонами та блискучими гудзиками галантно запрошували панянок, а вони, дівчатка, були цими панянками. Це теж було чудово, від цього захоплювало дух. Вдома, коли розповідала про вечір, вся світилася, ніби це бал – бал, де вона головна принцеса...

Вона жила своїм звичайним життям і поруч із нею були танці. Танці, які не могли зробити її життя незвичайним, але коли вони траплялися, це було просто чудово. Чудово!

Вона росла і танцювала. Танцювала з хлопчиками, з юнаками й дорослими чоловіками. І завжди одразу відчувала, чи добре танцює її партнер. І партнер, який танцював добре, одразу бачив, що вона чудова партнерка. І запрошував її на танець ще й іще.

Їй було приємно, що її запрошували ще і ще, але це зовсім не значило, що її можна провести додому або – ще чого! – під час танцю перемістити руку куди не слід. Вона любила танцювати – але тільки танцювати!

У кожної жінки своя дорога у житті. Як її пройти – ніхто твердо не навчить. Дівчиною що вона знала? Прийде час – треба заміж іти. Ось старша сестра вже й школу закінчила, вже й працює,

а заміж не вийшла і навіть не зустрічається ні з ким. Так чого тільки не говорять! Поза очі, звісно. І на якого такого принца чекає, і ось сестрички наздоганяють – який їм приклад, і що у квартирі затісно – час своє гніздо заводити, і що дочекається – старою дівою залишиться. А це вже промовлялося як найзловісніша загроза.

...У дівчини на останньому курсі технікуму передвипускна лихоманка. Хто куди за призначенням поїде і з ким, між іншим. Торік подружка, року не довчившись, розписалася зі своїм Владиком і поїхала з ним за його призначенням. Подружка поїхала. А що вона сама? А в неї на прикметі свій Владик є... Пішла до старшої сестрички за порадою і благословенням. Та благословила, і ось вона теж заміжня, і ніяка не стара діва...

І поїхали молодята у свою виробничо-весільну подорож. А чоловік-то в армії ще не служив! І коли підійшов йому військовий призов, то вона поїхала до його родичів на Північ (з дому-то, з тісноти з чоловіком їхали назовсім). А коли приїхала на Північ, то виявилось незабаром, що вагітна. Бо як поводитися в заміжжі – теж ніхто як слід не навчив. Вчили, як Батьківщину любити, як на збори ходити, як дистанцію швидко пробігти... А як народжувати – та ще далеко від дому, від мами, від чоловіка...

Вмовляли її залишити дитину – все ж перша вагітність, великий ризик. Що скаже чоловік... Ні, не вмовили. Домовилися тільки про наркоз – дуже боялася болю.

Зрозуміти її, звісно, можна. Ну добре, приїхала – послухала чоловіка. Спеціальність є, піде працювати – не сидіти ж на шії у родичів. Але з дитиною... Куди ще з дитиною?!

Про танці навіть і не думалося.

За тодішніми правилами, виїхавши з Одеси, в'їхати до неї назад і відновити прописку було не так вже й просто. Але вони все ж таки повернулися. Першою вона – до батьків, бо чоловік в армії. А після армії приїхав і чоловік – за місцем проживання дружини: Одеса зобов'язана прийняти.

А потім вона народила дівчинку. Спочатку страшилася болю, а коли страх болю був позаду, виник інший – а що як дівчинка буде некрасивою? Щоразу, коли дітей приносили на годування, вона намагалася розгледіти в зморщеному личку риси майбутньої дівчинки, дівчини, потім жінки. Яка буде і танцювати та-

кож. Вона роздивлялася її ручки, ніжки і розчулилася, виявивши, що пальчики на ногах схожі на її власні. І форма нігтиків теж. І якось навіть уявила собі, як її дівчинка стоїть на пуантах. Так? Вона може стати балериною? А чому б і ні? Адже все може бути.

Але не пощастило їй з дівчинкою – вже через кілька місяців прогледіла дільнична лікарка загрозову хворобу, і дівчинку врятувати не вдалося.

Через кілька років вона знову народила, і знову дівчинку. Тільки-но випала нагода – подивилася в неї нігтики. Ні, не її. І про танці вже якось і не загадувала.

І даремно. Бо ще за кілька років повела доньку до Будинку медпрацівників, що на Грецькій вулиці, – там вела дитячий танцювальний гурток справжня балерина Ірина Григорівна. Повела доньку, але не для того, щоб готувати її до балетної кар'єри, ні. Просто нехай танцює, зникає до музики, і спинку нехай зникає тримати.

А переросло у що! Ірина Григорівна виявилася навіть дуже амбітною керівницею. І коли її гурток розвинувся вшир і підріс угору, коли її старші дівчатка могли вже й самі проводити заняття з малюками – ось тоді затіяла Ірина Григорівна постановку балету. Справжнього балету! Але, звісно, у скороченому для дітей сценарії, начебто мінібалет. І вибрала казковий «Лускунчик» шановного Петра Ілліча Чайковського. А що? Сама ж танцювала! То нехай і вихованкам її випаде така радість.

І випала радість. І був телецентр на третій станції Фонтану, і був звичайний для мам клопіт – щоб і вбрання, і зачіски... І була трансляція на всю Одесу, і дівчатка у Вальсі квітів усі були молодці, а якщо під час вистави щось у когось скособочилося трохи, то цього ніхто з телеглядачів і не помітив.

Ну і, звісно, були концерти. Навіть у філармонії! Так-так, саме тут донька отримала першу у своєму житті зарплату – дванадцять рублів із копійками за новорічну виставу, де дівчатка грали обов'язкових на Новий рік Сніжинок. Яке ж це було видовище! Граціозні, то швидкі, то велично-повільні, чарівні дівчатка у білосніжних пачках порхають просторою сценою...

А коли дочка, вже доросліша, танцювала грузинський танець! Вбрання для неї вигадувала та шила не абихто, а сама

Ольга Анатоліївна, художниця оперного театру, сусідка по квартирі. І вийшла чиста грузинка! Струнка, чорнява, темноброва, великоока, затагнута в талії витонченим пояском – як вона рухалася сценою! І непомітно було, як ногами перебирає, – ніби стоїть у чарівному човні-невидимці, що пливе на воді. А потім – скажений темп, вихор, дзиґа – як це в неї спритно виходить! Молодець Ірина Григорівна. Оце вишкіл так вишкіл! Вона їх не жаліє, вганяє вже в який піт, а вони її обожнюють.

Тільки далі гуртка танці не пішли. Подорослішала дочка, не до дитячих захоплень, чого вже там наполягати... Залишився тільки приємний смуток, а коли раптом десь зазвучить щось із «Лускунчика», переглядаються мама та дочка, посміхаючись спогадам.

А ось і дочка виросла, і вже сама вийшла заміж, і хлопчика народила, і дівчинку теж, онучку. Внучка росла, бабуся вже готова була відводити її до нової, іншої Ірини Григорівни, але на той час танцювальних гуртків при відомчих клубах не стало, а самі клуби м'яко перелицювались у приватну власність.

Але ж дітей до культури, до мистецтва однаково треба долучати!

Святе місце не порожніє. На заміну прийшли центри естетичного виховання – звучить? Обирайте, люблячі батьки, що більше буде до вподоби вашій дитині.

Люблячі батьки на роботі, а бабуся онуків кожного за ручку – і у путь, до висот прекрасного! А висоти – кому які. Кому танці, кому малювання, кому ще якась естетика, а комусь й те, й інше... Онук згодом захопився картингом, його водити вже не треба – сам ходить і сам, між іншим, картинг свій водить. А онука потанцювала, поспівала, помалювала – навіть на виставку потрапила, акварель! Але втекла до братика на картинг. Вивчати правила дорожнього руху та запускати двигун – ж-ж-ж-ж! Що свідчить про чи то вроджену, чи набуту сміливість і готовність до зміни обставин. Йому дев'ять, їй шість. Самостійні...

А невдовзі онука зненацька знову порадувала свою бабусю, покинула цей зовсім не дівочий картинг і повернулася до танців, але до інших – співзвучних новому часу. До танців ритмічних, спортивних, з гімнастикою та навіть акробатикою!